

פעילות גופנית בבתי ספר – סוגיות משפטיות חדשות

מאת
ורד דשא*

א. מבוא; ב. שוויון מגדרי בפעילות ספורט בבתי ספר; ג. תכניות ספורט לאנשים עם מוגבלויות; ד. הטרדה מינית בפעילות ספורט; ה. תלמידים ספורטאים מהקהילה הגאה; ו. אחריות לפציעות ספורט וחובות זהירות של סגל בית הספר.

א. מבוא

מחקרים מראים כי השתתפות נוער בספורט מעלה את רמת הביטחון העצמי וההערכה העצמית, משפרת יכולות חברתיות, יוצרת תחושת שייכות ותורמת לרווחה הפיזית, הנפשית והחברתית של הנער.¹

מטעם זה, משולבת פעילות ספורט ופעילות גופנית למיניה, במרבית בתי הספר ומוסדות החינוך בארץ ובעולם – שלא לומר בכולם. פעילות ספורט מתקיימת במסגרת בית הספר הן כחלק מן המערך הלימודי – הפדגוגי, הן בהפסקות בין השיעורים, ולעיתים קרובות גם לאחר השיעורים – בתחומי בית הספר ומחוצה לו. בתוך בית הספר משתתפים התלמידים במגוון של פעילויות, לעיתים גם בגרסאות לא פורמליות של משחקים בענפי ספורט מוכרים כמו כדורגל, כדורסל, כדור-עף ועוד. גם במסגרת שיעורי החובה נדרשים התלמידים ליטול חלק בשיעורי ספורט, במסגרתם ירכשו מיומנויות בסיסיות בענפי ספורט מסוימים – לרוב באתלטיקה ומשחקי כדור, לעיתים כספורט אישי, לעיתים קבוצתי. בתי ספר שמעודדים פעילות ספורט אף יקימו נבחרות, וישתתפו בתחרויות ובליגות ייעודיות לבתי ספר ועוד. ההשתתפות בתחרויות אלה נעשית לעיתים אף עם דגש רב על הפן התחרותי-ההישגי.

בנסיבות אלה, עלולים להתעורר מחלוקות וסכסוכים משפטיים עם מוסדות החינוך גם בהקשר זה, ולכשתוגשנה תביעות משפטיות, יהיה זה נגד משרד החינוך, בית הספר וסגל בית הספר. למעשה, בעידן של ימינו, כאשר המגמה השולטת בחברה מקדשת את זכויות הפרט, כמעט כל סכסוך שמציף עילת תביעה לגיטימית – מגיע להתדיינות משפטית. הערוץ המשפטי הפך לערוץ מועדף לבירור מחלוקות על ידי אנשים רבים.

ניהול סיכונים בכל הנוגע לצמצום החשיפה לתביעות משפטיות הפך להיות חלק בלתי נפרד גם בבתי ספר ומוסדות חינוך, הן בפן המערכתי – היינו משרד החינוך; הן לגבי הסגל הניהולי

* הכותבת היא מומחית במשפט הספורט ובמשפט חקלאי; מחברת הספר **המשפט החקלאי בישראל** (2014 נבו); והספר **משפט הספורט בישראל** (יראה אור בקרוב).

¹ Christina Felfe, Michael Lechner, and Andrea Steinmayr, Sports and Child Development, Published online 2016 May 4, available at <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4856309/>

כל הזכויות שמורות לורד דשא © עו"ד

אין באמור כדי להוות ייעוץ משפטי ו/או כל ייעוץ אחר והוא אינו מהווה תחליף לייעוץ משפטי ספציפי. אין להעתיק, לפרסם, להפיץ, לשדר, לצטט, להציג, לשכפל או ליצור מאמרים או עבודות נגזרות תוך שימוש במידע הכלול באתר אלא בכפוף לכללי השימוש ההוגן: איזכור שם המחברת, שם המאמר וכתובת אתר זה

והאדמיניסטרטיבי של המוסד החינוכי, והן ביחס לסגל שאחראי באופן ספציפי על פעילות הספורט – המורים לחינוך גופני ומדריכי הספורט. חשוב לכן שמגוון רחב ככל האפשר של אנשי סגל – פקידים בכירים, מנהלי בתי ספר ומנהלי מחוזות, מפקחים אזוריים, מחנכים ומורים לספורט יכירו את הסוגיות המשפטיות שקשורות לפעילות ספורט בבתי ספר ועשויות להעסיק אותם.

ישנם שני סוגים של תביעות משפטיות רלוונטיות לעניינינו:

1. תביעות שעוסקות בהפרת זכויות או הפלייה;
2. תביעות רשלנות או אחריות בית הספר במקרה של פגיעה.

תביעות מן הסוג הראשון פופולריות מאוד בחברה של ימינו. הכרת העילות שבעניינן והמודעות להן עשויה לאפשר לבתי הספר להתנהל בנתיב שעומד בדרישות החוקיות באופן שיסייע להגנת המוסד החינוכי במקרה של תביעה משפטית. חשוב מכך – התנהלות נכונה עשויה למנוע תביעות משפטיות עתידיות.

להלן נפרט מספר נושאים משפטיים מסווגים לקטגוריות שמקימות עילות לתביעות משפטיות נגד מוסדות חינוך והמערך החינוכי, התביעות הנפוצות ביותר הן תביעות בגין אחריות לפגיעות ספורט בבתי ספר. אף על פי כן ארבעת הראשונים אותן נסקור נכללים בקטגוריה הראשונה - היינו הפרת זכויות והפלייה. במשפט האמריקאי מוגשות בעניינן הרבה מאוד תביעות.² חלק מן הנושאים טרם נדונו במשפט הישראלי אולם חשוב לדעתנו להכיר אותם. עבורנו מדובר אמנם בסוגיות חדשות אולם הם מונחות לפתחנו, ניצנים שלהם נראים גם כאן וההיערכות להם מתבקשת.

ב. שוויון מגדרי בפעילות ספורט בבתי ספר

מערכת החינוך היא המקום בו גדל ומתחנך הדור הצעיר, דור העתיד של המדינה. חיוני לכן שבמסגרות החינוכיות יוטמעו ערכים של שוויון. אחד הנושאים החשובים בעניין זה הוא השוויון בין בנים לבנות. השוויון בהקשר זה ראוי שיחול בכל נושא ועניין, גם בתחום הספורט. בנוגע לפורט הצפייה היא לשוויון מגדרי בכל הפעילויות ובכל התנאים המוענקים לתלמידים שמתתפים בפעילות ספורט באשר הם. למרבה הפלא, אנו עדים גם בשנת 2019 להפליה של בנות בהשוואה לבנים בנושא זה.

כך למשל פעילות הספורט בענפי הכדור מוזהה לרוב עם בנים, ואילו הבנות מוכוונות לענפים "נשיים" כמו התעמלות קרקע, תרגילים אומנותיים וגמישות.³ בנות שמעוניינות לעשות ספורט

² ראו למשל Lee Green J.D, Top Ten Sports Law Issues Impacting School Athletics Programs, May 20, 2015 available at <https://www.nfhs.org/articles/top-ten-sports-law-issues-impacting-school-athletics-programs/>.

³ ראו אריאל חרוזי ואיתי ארליך, "שיעורי ספורט הם מנגנון חברתי שמנציה את נחיתות האישה", פרוגי, 25.5.2014 <https://www.frogi.co.il/news-opinions/9354.html>

כל הזכויות שמורות לורד דשא © עו"ד

אין באמור כדי להוות ייעוץ משפטי ו/או כל ייעוץ אחר והוא אינו מהווה תחליף לייעוץ משפטי ספציפי. אין להעתיק, לפרסם, להפיץ, לשדר, לצטט, להציג, לשכפל או ליצור מאמרים או עבודות נגזרות תוך שימוש במידע הכלול באתר אלא בכפוף לכללי השימוש ההוגן: איזכור שם המחברת, שם המאמר וכתובת אתר זה

שמזוהה כענף "גבריי", נדרשות באופן לא ברור לנהל מאבק על זכותן להשתתף בתכנית ספורט בענף כזה בדומה לבנים, למשל כמקצוע בחירה.⁴

אכן, במרבית בתי הספר נהוגה הפרדה מגדרית למטרות ספורט. לכאורה יש מקום להפרדה בין בנים ובנות בשיעורי ספורט, וזאת בשל ההבדלים הפיזיולוגיים בין המינים. יחד עם זאת יש מקום לחשוב פעם נוספת על נושא ההפרדה המגדרית המובנית בספורט, בשל היותה תורמת תרומה לא מבוטלת לתופעת ההפליה שצוינה לעיל. חשוב לציין - אין מדובר בטענה פמיניסטית כלל וכלל. לבנות יש יכולות גבוהות בכל תחום, גם בתחום הפיזי. יתר על כן, דווקא במסגרת החינוכית לעיתים קרובות רמתם של הבנות הספורטאיות גבוהה מזו של חלק מהבנים. אין ספק שיש מקום למיזון אולם נכון שהוא יעשה על פי רמה ולא על פי מגדר. בישראל, כאשר בנות משרתות שירות קרבי בצה"ל ומבצעות בהצלחה יתרה תפקידים שבעבר נחשבו "גבריים", מקבלת טענה זו משנה תוקף. בנסיבות כאלה יש מקום לחשוב פעם נוספת על נושא ההפרדה המגדרית בפעילות ספורט גם במסגרות החינוך.

בעת הזאת אין מקום להפליה של בנות בספורט בבתי ספר. הסוגיה של שוויון מגדרי מוסדרת כיום בדין, הן בשורה של דברי חקיקה,⁵ והן בפסיקה.⁶ בשלה השעה להסדיר אותה גם בנוגע לפעילות ספורט בבתי ספר. המשמעות היא הרחבת מגוון האפשרויות העומדות בפני הבנות; פיתוח תכניות ספורט לבנות בכל ענפי הספורט באופן שוויוני; שוויון בחלוקת המשאבים המושקעים בתכניות אלה; ומיסוד תכניות ספורט מעורבות לבנים ובנות גם יחד, שהמיון בה יעשה, כאמור, על פי רמה ולא על פי מגדר.

ג. תכניות ספורט לאנשים עם מוגבלויות

חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלויות, תשנ"ח-1988, נועד לעגן את זכותו של אדם עם מוגבלויות להשתתפות שוויונית ופעילה בחברה בכל תחומי החיים.⁷ חוק זה מחדד את הצורך להעניק זכויות ואפשרויות שוות גם לתלמידי בתי ספר בעלי מוגבלויות בכל נושא, גם בתחום הספורט. במיוחד על רקע תרומתו הניכרת של הספורט לאישיותם של כל נערה ונער.⁸

פירושו של דבר שמצופה ממוסדות החינוך להעמיד תכניות ספורט מותאמות לתלמידים עם מוגבלויות באופן שיעניק להם הזדמנות שווה להשתתפות בספורט לצד בני גילם. תכנית מותאמת

⁴ ראו למשל עניינין של בנות כיתה ט' בבית ספר אורט בנימינה שנדרשו למאבק עם ההנהלה על מנת שתאפשר להן לשחק כדורגל. העובדה שמדובר ב"סיפור" שמגיע לתקשורת כמקרה חריג מצריכה עיון. ראו איתן גליקמן, "בועטות במוסכמות", ידיעות אחרונות 10.11.2019, הכתבה זמינה בכתובת <https://www.yediot.co.il/articles/0,7340,L-5622770,00.html>

⁵ דוגמאות לחוקים שמסדירים שוויון זכויות בין גברים לנשים הם: חוק שיווי זכויות האישה, תשי"א-1951; חוק שוויון הזדמנויות בעבודה, תשמ"ח-1988; והוק שכר שווה לעובדת ולעובד, תשנ"ו-1996.

⁶ בג"ץ 4541/94 אליס מילר נ' שר הביטחון, פ"ד מט(4)094

⁷ החוק מגדיר שלוש מטרות: להגן על כבודו וחירותו של אדם עם מוגבלויות; לעגן את זכותו להשתתפות שוויונית ופעילה בחברה בכל תחומי החיים; ולתת מענה הולם לצרכיו המיוחדים באופן שיאפשר לו לחיות בעצמאות מרבית. ראו סעיף 2 לחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלויות, תשנ"ח-1998.

⁸ ראו הערה 1 לעיל.

יכולה להיות כזו שפותחה במיוחד עבור תלמידים עם מוגבלות, או תכנית מעורבת שנועדה לשלב תלמידים עם וללא מוגבלויות בפעילות גופנית משותפת.

הציפיה היא שפעילות מותאמת לבעלי מוגבלויות תתקיים גם בתחומי בית הספר וגם בקורסי חינוך גופני מחוצה לו, בקורסי מדריכים, בתחרויות ספורט מותאמות וכן הלאה. העובדה שספורט הנכים זכה להכרה עולמית זה מכבר ויש בעניינו תחרויות בינלאומיות ואף משחקים אולימפיים – רק מחזקת טיעון זה.

בארצות הברית כבר מתנהלות מספר שנים פעילויות כאלה תחת הכותרת Unified Sports⁹, הגיעה העת לאמץ זאת גם אצלנו. הדבר דורש בראש ובראשונה אימוץ מדיניות מתאימה, אולם על רקע המדיניות המשפטית הקיימת – שקיבלה ביטוי בחוק, כאמור, נדרש למעשה יישומה בחיי המעשה.

ד. הטרדה מינית בפעילות ספורט

הנושא של הטרדה מינית בפעילות ספורט מכה גלים והיקף התלונות בו מצוי במגמת עלייה.¹⁰ תחת כותרת זו עשויות לדור תלונות מכמה סוגים: הטרדה מינית של ספורטאים וספורטאיות מצד מאמנים; הצעות בעלות אופי מיני לספורטאי שאינו מעוניין בכך; קשר אינטימי בלתי הולם בין מאמנים לספורטאים; התייחסות מבזה או משפילה על רקע מיני או על רקע נטייה מינית של ספורטאי ועוד.

בתוך כל אלה, ניתן משקל יתר להטרדה מינית של ספורטאית על ידי מאמן.¹¹ בעולם הספורט המקצועני יש כיום מודעות גבוהה לנושא וחלק ניכר מאיגודי הספורט הלאומיים והבינלאומיים אף אימצו קודים אתיים וכללים מנחים בנושא שכוללים גם סנקציות. הטרדה מינית במסגרת ספורטיבית מקצועית מלווה במקרים רבים בהפעלת לחץ על הספורטאית ושימוש בכוח ובמעמדו של המאמן על מנת לכפות יחסים אינטימיים בניגוד לרצונה של הספורטאית.¹² ספורטאית שאינה משתפת פעולה עם ניסיונות החיזור של המאמן עלולה למצוא את עצמה נפגעת, מקופחת, מורחקת מהסגל המתחרה וכיוצא באלה תופעות שמשמעותן פגיעה ממשית

⁹ ראו למשל תכנית משולבת בענף הכדורסל, במאמר Mitch Stephens, Unified Basketball – The Start of Something Big, May 6th, 2015 <https://www.maxpreps.com/news/YX7DvpZ-ukuQhiIw4kxEVw/unified-basketball--the-start-of-something-big.htm>

¹⁰ ראו Green, לעיל הערה 1

¹¹ ראו למשל Kari Fasting and Celia Brackenridge, coaches, sexual harassment and education, Sports Education and Society, 14(1), Feb. 2009

¹² ראו למשל התלונה שהוגשה על ידי כמה רוכבות אופניים נגד המאמן והמנהל הכללי של קבוצת אופניים בינלאומית (UCI) Kirsten Frattini, Riders file abuse complaint against Health-Mate-Cyclelive manager, <https://www.cyclingnews.com/news/riders-file-abuse-complaints-against-health-mate-cyclelive-manager/>, June 11, 2019, <https://www.nytimes.com/2019/06/07/sports/metoo-soccer-sexual-harassment.html>. מקרה ידוע נוסף הוא ההאשמות בגין הטרדה מינית נגד נשיא הפדרציה האפריקאית לכדורגל, ראו Tariq Panja, A #MeeToo Wave Hits Global Soccer as the Women's World Cup Begins, [The New York Times](https://www.nytimes.com/2019/06/07/sports/metoo-soccer-sexual-harassment.html), June 7, 2019 <https://www.nytimes.com/2019/06/07/sports/metoo-soccer-sexual-harassment.html>.

בקריירה שלה. גם מקרים של יחסים בין מאמן ובין ספורטאית שהשתכללו לקשר זוגי הם בעייתיים. מערכת יחסים מסוג כזה עשויה, ובצדק, לגרור ביקורת מצד ספורטאיות אחרות מהטעם שאותו "קשר" עשוי לזכות את אותה הספורטאית ליחס מועדף מהמאמן ולקפח אותן.¹³

תופעות של הטרדה מינית בפעילות ספורט מתרחשות גם בבתי ספר.¹⁴ למעשה, מחקרים מלמדים שאחד המקומות עם הכי הרבה חשיפה להטרדה מינית הוא תחום הספורט ובתוך כך ספציפית מסגרת היחסים בין המאמן לספורטאית – גם במסגרות החינוך. המאמנים שמעוניינים בהצלחתה של הספורטאית הצעירה עשויים להימצא יוצרים קרבה בדרכים שונות: מחזירים את הספורטאית הביתה מאימונים או תחרויות, מסייעים לה בשיעורי בית ולעיתים אף מעסים אותה.¹⁵

אחת הבעיות המתעוררות בנושא של הטרדה מינית בתחום הספורט היא הגדרת התנהגויות המאמן המהוות הטרדה מינית. הקושי בעניין זה נובע הן מכך שהספורט כולל מעצם טבעו מגע גופני; והן משום שיחסי מאמן-ספורטאית הם מורכבים וחורגים מתחום יחסי עבודה רגילים.¹⁶

התמודדות יעילה עם הבעיה מצריכה ידע מעמיק של כל המערך החינוכי – הן המנהלים והן צוות הספורט של בית הספר, בכל האלמנטים של הטרדה מינית וטענות של סביבה עוינת. לצד זה על בתי הספר לפתח וליישם מדיניות חזקה למניעת הטרדה מינית שתועבר לכל אנשי בית הספר, סגל הספורט, התלמידים, ספורטאים והורים.

בנוסף ומעבר לאמור חשוב לחדד וליישם לכל הנוגעים בדבר גם את הנהלים בנוגע לחובות הדיווח לרשויות במקרה של חשש להטרדה מינית של ילדים.

¹³ ראו למשל פרשת הקשר האינטימי בין מאמן נבחרת ישראל בשיט לבין אחת הגולשות שנבחרת שפורסם בתקשורת, הסעיר את איגוד השייט הוביל בסופו של דבר לפיטוריו של המאמן. ראו נדב צנצ'פר, "מאמן נבחרת הגלישה פוטר בגלל קשר אישי עם אחת הגולשות", **ynet**, 22.10.19 <https://www.ynet.co.il/articles/0.7340.L-5610889.00.html>

¹⁴ ראו למשל תומר ולמר, חשד: מורה לספורט בת"א הטריד מינית תלמידות, **ynet**, 13.1.2011 <https://www.ynet.co.il/articles/0.7340.L-4013205.00.html>

¹⁵ סרט המופק בימים אלה מגלה שהתופעה נפוצה גם בישראל, ראו איתמר קציר, "הוא חיבק אותי חזק וניסה לנשק אותי, זה היה בום". האם מסתובב בינינו 'לארי נאסר הישראלי'?" **הארץ**, 19.1.2020 <https://www.haaretz.co.il/sport/other/.premium-MAGAZINE-1.8411227>

¹⁶ ראו מחקרן של נעמי פייג'ין הנגבי, רונית ענבר ושרה דן זיו, "זה רק ספורט? תפיסות וחוויות של הטרדה מינית בעולם הספורט", (מכון מופ"ת, 2000). מטרת המחקר היו: 1. לברר מה נתפס כהטרדה מינית על ידי ספורטאיות וסטודנטיות לחינוך גופני מצד אחד ועל ידי מאמנים מצד אחר ולבחון האם יש פערים בין תפיסות אלה; 2. לנסות ולאמוד את היקף הבעיה בדיווחים של ספורטאיות על התנסויות שלהן. המחקר נערך בקרב סטודנטיות לחינוך גופני, שחלקן ספורטאיות ובקרב מאמנים המשתלמים בבית הספר למאמנים. שאלון המחקר כלל 27 פריטים המתארים התנהגויות של מאמן כלפי ספורטאית. הנחקרים נתבקשו לסמן באיזו מידה התנהגות זו נתפסת בעיניהם כהטרדה מינית. נמצא שהתנהגויות המאמן העלולות להטפס כהטרדה נחלקות לארבע גורמים, המדורגים בדרגות חומרה מן הכבד אל הקל: א. הטרדה קשה וניצול; ב. בין עניין להתעניינות; ג. התנהגות סקסיסטית; ד. מגע מקצועי. נמצאו פערים משמעותיים מבחינה סטטיסטית בין הספורטאיות למאמנים ובין ספורטאיות לאלה שאינן ספורטאיות בדרגת החומרה שהם מייחסים לגורם הראשון, וכן בין אלה שהוטרדו מינית בעבר לאלה שלא הוטרדו בעבר, בגורם השני. על הטרדה בעולם הספורט דיווחו 42 ספורטאיות וסטודנטיות שהן 11.2%. 26 מהן (61.9%) דיווחו על הטרדה קלה ו-11 (26.1%) - על הטרדה חמורה. על הטרדה בתחום אחר דיווחו 80 ספורטאיות וסטודנטיות (שהן 21.3%). 51 מתוכן (שהן 63.8%) דיווחו על הטרדה קלה ו-21 (שהן 26.3%) דיווחו על הטרדה חמורה. 11 סטודנטיות הוטרדו גם בתחום הספורט וגם בתחום אחר.

כל הזכויות שמורות לורד דשא © עו"ד

אין באמור כדי להוות ייעוץ משפטי ו/או כל ייעוץ אחר והוא אינו מהווה תחליף לייעוץ משפטי ספציפי. אין להעתיק, לפרסם, להפיץ, לשרד, לצטט, להציג, לשכפל או ליצור מאמרים או עבודות נגזרות תוך שימוש במידע הכלול באתר אלא בכפוף לכללי השימוש ההוגן; איזכור שם המחברת, שם המאמר וכתובת אתר זה

ה. תלמידים-ספורטאים מהקהילה הגאה

מספר האנשים המזדהים כטרנסג'נדרים הולך וגדל, וכך גם הסוגיות הקשורות בשילובם בשלל תחומי החיים בחברה, לרבות בספורט. יציאתו מהארון של האלוף האולימפי לשעבר ברוס ג'נר שנחשב לאחד הספורטאים הגדולים של זמנו ושינה את מינו לאישה (והפך לקייטלין ג'נר) הציבה את סוגיית הספורטאים הטרנסג'נדרים וה"גאים" בכלל באור הזרקורים. גם מקרים מתוקשרים של ספורטאיות טרנסג'נדריות שנאבקות על זכותן להתחרות בקטגוריה שתואמת את זהותן המגדרית תורמות לתהליך זה.¹⁷

ספורט הוא חלק אינטגרלי מחיי הנוער בבית הספר ולכן חיוני לאפשר הזדמנות שווה בעיסוק בו לכל נער ונער. זאת ועוד, הזהות המינית מתפתחת לעיתים כבר בגיל ההתבגרות – כלומר בגילאי בית הספר - עובדה שעשויה להציב את הנערים והנערות שזהותם המינית שונה בפני סיטואציות רגישות. בבתי ספר נהוגה הפרדה מגדרית בפעילות ספורט ורוב הילדים מקבלים הפרדה זו בטבעיות, אולם עבור טרנסג'נדרים ההפרדה הזו עשויה להיות מייסרת, משום שהזהות המגדרית שלהם אינה תואמת את המין הביולוגי שלהם. הם נאלצים לבחור בין קבוצת הספורט שתואמת את מינם הביולוגי לבין קבוצת הספורט שתואמת את זהותם המגדרית, אולם לעיתים לא ניתנת להם הבחירה הזו, והם מחויבים לשחק בקבוצה שהולמת את מינם הביולוגי – דבר שעלול להוביל לעגמת נפש רבה.¹⁸ יתר על כן, טרנסג'נדרים חשופים לעיתים קרובות לתופעות של דחייה, השפלה ותקיפה מילולית ולכן במקרים רבים יעדיפו לוותר על השתתפותם בפעילות ספורט בקטגוריה המגדרית אתה הם מזדהים.

התפיסות המגדריות של בית הספר הן שמרניות מאוד, דבר שמקשה על תלמידים שזהותם המינית שונה להשתלב בספורט. עובדה זו עלולה להשפיע על השתתפותם של טרנסג'נדרים בפעילות ספורט בכלל, ולהוביל לכך שטרנסג'נדרים בוגרים ימצאו את עצמם מחוץ לעולם הספורט בכלל. דווקא בשל כך, תפקידו של המערך החינוכי הבית-ספרי חשוב שבעתיים. אחד התפקידים הערכיים החשובים של בתי ספר הוא עידוד שילוב חברתי. שילוב טרנסג'נדרים עשוי ללמד את שאר התלמידים שיעור בקבלה של האחר ולכן להועיל לכל התלמידים ולחברה בכללותה.

¹⁷ ראו למשל סיפורו של רוכב אופניים שנולד כזכר ומתחרה כאישה, אורן אהרוני, "רוכבת אופניים טרנסג'נדרית זכתה בקטגוריית הנשים בתחרות הגדולה ביותר בארה"ב", [ynet](https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4883385,00.html) 23.11.16 <https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4883385,00.html>; מנגד קיימים מקרים שמעוררים קושי הפוך. ראו למשל סיפורן של שתי אתלטיות – אחת דרום אפריקאית ושמה קסטר סמניה, והשנייה - אנט נגסה מאונגדה שנמצא כי יש בגופן רמות טסטוסטרון גבוהות. בעקבות זאת דרשה התאחדות האתלטיקה העולמית מן הראשונה ליטול תרופות ומן השנייה לעבור ניתוח לשינוי מין על מנת שתוכלנה להמשיך להתחרות. ראו אורן אהרוני, "קסטר סמניה רק רוצה לרוץ", [ynet](https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-5465297,00.html) 18.2.19 <https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-5465297,00.html>. כן ראו כתבה מהניו-יורק טיימס שפורסמה בעיתון הארץ: "היא היתה אתלטית מבטיחה עד שהחליטו שאינה אישה מספיק והרסו את חייה בניחוח", [הארץ](https://www.haaretz.co.il/sport/other/premium-MAGAZINE-1.8297462), 23.12.19 <https://www.haaretz.co.il/sport/other/premium-MAGAZINE-1.8297462>

¹⁸ ראו Elizabeth M. Ziegler, Tamara Isadora Huntly, "It Got Too Tough To Not Be Me", *Accommodating Transgender Athletes In Sport*, 39(2) *Journal of College & University Law*, p. 467 (2013)

על רקע זה ברורה תפקידה של מערכת החינוך לאימוץ מדיניות הוגנת, פתוחה, מקבלת, תומכת ומעודדת לשילובם של ספורטאים טרנסג'נדרים בפעילות ספורט בכתי ספר. זהו אחד האתגרים החשובים בנושא זכויות הפרט הניצב בפני מוסדות החינוך בעת הזאת.

המשפט האמריקאי מתמודד עם אתגר זה בדרכים שונות: חוקים שנחקקו על ידי מחוקקי המדינות;¹⁹ מדיניות המיושמת על ידי עמותות ואיגודים שקובעת הוראות נגד הפלייה של ספורטאים טרנסג'נדרים; והנחיות המסדירות את השתתפותם בתכניות ספורט בכתי ספר. אתגר זה מונח כיום גם בפני מערכת החינוך בישראל.

ו. אחריות לפציעות ספורט וחובות זהירות של סגל בית הספר

הנושא האחרון הוא הנושא המוכר והשגרתי יש לומר, של תאונות ספורט בתחומי מוסדות החינוך. ההיקף הרחב של פעילות ספורט בכתי ספר ושל פציעות מִזְמָן גם תביעות בנושא זה. התביעות מוגשות נגד בתי הספר, המנהלים וסגל הספורט ומרביתן מוגשות בעילות של רשלנות או בטענה לכישלונה של מערכת החינוך להגן על בריאותו, בטיחותו ורווחתו של התלמיד.

מצב דברים זה מצריך הבנה של האחריות המשפטית המוטלת על בית הספר ביחס לפעילות ספורט בתחומי ואימוץ נהלים מתאימים במובן הרחב של הדברים: העקרונות המשפטיים של עוולת הרשלנות: חובת הזהירות של הסגל; משמעות הפרת החובה והקשר בינה לבין הנזק – ככל שנגרם כזה, וההשלכות המשפטיות הנובעות מכך. אולם בכך אין די. יש לתרגם עבור סגל בית הספר שאינו משפטן את המונחים המשפטיים לחיי המעשה.

חובת הזהירות – אם תפורק לגורמים, פירושה: חובת תכנון, השגחה ופיקוח, הדרכה מקצועית ולימוד הטכניקה הנכונה, מתן אזהרות במקרי הצורך, סביבת אימונים ומשחק בטוחה, ציוד ספורט בטיחותי ובטוח, התאמת רמת הפעילות לרמת התלמיד באופן אישי, התמודדות עם פציעות, טיפול רפואי מיידי, נוהל חזרה לפעילות לאחר פציעה, טיפול במקרה חירום וכן הלאה. כל אלה הן דוגמאות לנושאים שמומלץ למסד בעניינם נהלים ולהנהיג הדרכה של הסגל.

פציעות עשויות אמנם להתרחש כך או כך ולעיתים הן בלתי נמנעות. את האחריות המשפטית עליהן לעומת זאת – אפשר במקרים רבים לצמצם. אימוץ הנהלים ועבודה על פיהם עשויה לסייע לכך באופן ניכר.

* * *

¹⁹ הבולט שבהם הוא TITLE ix OF THE Education Amendment Act of 1972. זהו חוק שאומץ על ידי הקונגרס האמריקאי וקובע כי אף אדם לא יהיה נתון להפליה או תישלל ממנו הזכות להשתתף בפעילות לימודית או חינוכית במערכת החינוכית על רקע מיני או סטריאוטיפי מיני. נוסח החוק והסבר בעניינו ניתן לצפייה בכתובת <https://www.hhs.gov/civil-rights/for-individuals/sex-discrimination/title-ix-education-amendments/index.html>. בהמשך חוקק בקליפורניה school success and opportunity act והוא עוסק במניעת הפלייה על רקע מגדרי וזהות מינית בכתי ספר ציבוריים. החוק מחייב להתיר לכל תלמיד להשתתף בפעילויות בית הספר לרבות פעילויות ספורט ושימוש במתקני ספורט לכל תלמיד ללא קשר לזהות המינית שלו. הסבר בעניינם של שני החוקים ניתן לראות באתר מחלקת החינוך של קליפורניה בכתובת <https://www.cde.ca.gov/re/di/eo/faqs.asp>

כל הזכויות שמורות לורד דשא © עו"ד

אין באמור כדי להוות ייעוץ משפטי ו/או כל ייעוץ אחר והוא אינו מהווה תחליף לייעוץ משפטי ספציפי. אין להעתיק, לפרסם, להפיץ, לשדר, לצטט, להציג, לשכפל או ליצור מאמרים או עבודות נגזרות תוך שימוש במידע הכלול באתר אלא בכפוף לכללי השימוש ההוגן; איזכור שם המחברת, שם המאמר וכתובת אתר זה